

ВІДГУК

доктора юридичних наук, професора

Джафарової Олени В'ячеславівни

на дисертаційну роботу

Макарова Миколи Олексійовича

на тему «**Корупційні ризики в діяльності судді та їх запобіжники:**

адміністративно-правове дослідження»,

подану на здобуття здобуття наукового ступеня

кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне

право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. Корупція є глобальною проблемою сьогодення, проте завдяки ефективній антикорупційній політиці в різних країнах її рівень суттєво відрізняється. В цілому слід відміти, що постійне оновлення антикорупційного законодавства а також діяльність антикорупційних органів в Україні мають свої позитивні результати, адже Україна за Індексом сприйняття корупції Transparency International порівняно з 2022 роком з 116 місця серед 180 країн світу у 2024 році посіла 105 місце. В той же час залишається ще багато внутрішніх проблем в реалізації а більше дотриманні антикорупційного законодавства в системі органів публічної влади в цілому і судовій системі зокрема.

У зв'язку з цим слід засвідчити, що тема наукової роботи Макарова Миколи Олексійовича присвячена адміністративно-правовому дослідженню корупційних ризиків в діяльності судді та їх запобіжників є безумовно актуальною, своєчасною та недостатньо дослідженою.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

На виконання завдань дослідження з'ясовано сучасний стан наукової розробки проблеми запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням в адміністративному праві України; визначено міжнародні стандарти та нормативно-правове регулювання запобігання та протидії корупційним діям в публічній службі і в судовій системі. В роботі систематизовано категоріальний апарат дослідження запобігання та протидії

корупційним ризикам в системі публічної служби та системі судочинства; визначено поняття та види корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень, суб'єктами яких є судді. Здійснено характеристику адміністративно-правового регулювання обмежень щодо використання службових повноважень судді чи свого становища та обмежень після припинення діяльності, пов'язаної з діяльністю судді. З'ясовано адміністративно-правове регулювання обмежень щодо одержання суддями неправомірної вигоди або подарунків та поводження з ними. В змісті роботи висвітлено адміністративно-правове регулювання обмежень щодо сумісництва та суміщення діяльності судді з іншими видами діяльності та спільної роботи близьких осіб та розкрито його складові елементи; розкрито особливості запобігання та врегулювання конфлікту інтересів в діяльності судді. Обґрунтовано напрямки удосконалення адміністративної відповідальності суддів за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень.

Загальне позитивне враження від представленого дослідження підкріплюється отриманими результатами, які характеризують його **наукову новизну**.

Дисертантом виокремлено основні вади адміністративно-правового регулювання запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією в судовій системі, зокрема: велика кількість нормативно-правових актів антикорупційного спрямування, які використовують одні і ті ж самі поняття однак з дещо іншим їх трактуванням; поспішне й неузгоджене прийняття змін та доповнень до них; недієвість Антикорупційних програм, більшість положень яких залишаються не впровадженими за відсутності на те або фінансової підтримки або дієвих механізмів реалізації; відсутність систематизації рекомендацій щодо застосування антикорупційних норм; незабезпеченість обов'язкового використання судової практики вищих судових інстанцій щодо застосування антикорупційного законодавства в діяльності судів.

В межах виконання задач дослідження систематизовано шляхи можливого впровадження зарубіжного досвіду правового регулювання запобігання та протидії корупційним діянням в публічній службі і в судовій системі, зокрема: 1) законодавчого встановлення декларування видатків всіма категоріями публічних службовців, які здійсненні в значних розмірах тобто на суму, яка перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня відповідного року, а не виключно для суб'єктів декларування, які є службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єктів декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків» (більшість країн ЄС); 2) встановлення більш жорсткого фінансового контролю за джерелами доходів членів сім'ї суб'єктів антикорупційних обмежень і заборон із конфіскацією майна осіб, які не можуть обґрунтувати правомірність джерела його походження (Сінгапур, Китай, Швеція, Бельгія, Німеччина); 3) розширення права публічного службовця щодо зайняття іншою оплачуваною діяльністю або підприємницькою діяльністю крім визначених в законі з дотриманням таких обмежень: здійснення діяльності на законних підставах, здійснення діяльності поза межами служби та без використання службових повноважень і публічного майна, сплати податків та декларування прибутку (Нідерланди, Естонія, Литва, Польща); 4) встановлення заборони права займати посади в органах публічної влади в тому числі в судді у разі системного порушення антикорупційного законодавства та застосування штрафних санкції (США) та інші.

В межах роботи виокремлено систему заходів запобігання корупційним проявам в судовій системі як комплексу правових, організаційних, інституційних і етичних механізмів, спрямованих на усунення умов і передумов для виникнення корупції серед суддів та працівників судової гілки влади, які застосовуються з метою побудови чесної, неупередженої, прозорої судової системи, яка захистить довіру в суспільстві та покращення верховенства права.

Окрему увагу у дисертаційному дослідженні приділено формам контролю за дотриманням антикорупційних обмежень в діяльності судді, а саме: 1) зовнішній контроль – з боку НАЗК засобом моніторингу декларації суддів на предмет наявності корупційних ризиків, моніторингу способу життя суддів, аналізу антикорупційних ризиків у судовій системі; з боку Національного антикорупційного бюро України (далі- НАБУ) шляхом проведення аналітичної роботи та моніторингу для виявлення корупційних схем в діяльності судів; 2) внутрішній контроль - Державної судової адміністрації України (далі – ДСАУ) шляхом затвердження та перевірки виконання Антикорупційної програми в судах; 3) громадський контроль шляхом доступу громадян, правозахисників, представників медіа до Єдиного державного реєстру судових рішень (далі – ЄДРСР) та моніторингу способу життя суддів (наприклад, Transparency International Україна, Центр протидії корупції).

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях. Повнота висвітлення результатів дослідження зумовлена тим, що основні положення та результати дисертації викладено в 5 наукових статтях, що визначені як фахові з юридичних дисциплін, в тому числі одній виданої в міжнародному виданні а також у 3 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Дисертаційне дослідження виконане автором самостійно з використанням останніх досягнень теорії конституційного та адміністративного права. Усі сформульовані в ньому положення, висновки та пропозиції обґрунтовані на основі особистих досліджень дисертанта. Для аргументації власних положень і висновків дослідник використовував напрацювання інших учених, належні посилання на які містяться у роботі.

Дисертацію оформлено відповідно до вимог, встановлених МОН України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони мають як науково-теоретичну, так і практичну сферу застосування.

Положення та висновки дисертації можуть бути підґрунтям для подальшого дослідження запобіжних заходів недопущення корупційних ризиків в діяльності органів публічної влади.

Дискусійні положення дисертаційного дослідження. У цілому позитивно оцінюючи дисертацію Макарова Миколи Олексійовича необхідно висловити ряд зауважень, звернути увагу на твердження, що викликають сумніви та можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час її захисту:

1. Слід позитивно відмітити те, що при визначені актуальності теми дослідження автор зазначає науковий доробок дослідження адміністративно-правових засад застосування заходів запобігання корупційних ризиків в діяльності судді сучасними вітчизняними авторами, наводить їх роботи, однак виокремлює здобутки та не дослідження питання лише окремих авторів, за іншими визначає лише предмет та мету їх дослідження.

2. В підрозділі 1.3 і в пункті 3 висновків роботи зазначено, що автором виокремлено та обґрунтовано форми (засоби, способи) контролю за дотриманням антикорупційних обмежень в діяльності судді, а саме зовнішній, внутрішній та громадський контроль, розкрито їх зміст. В той же час автору доцільно було визначити це як одне із завдань дослідження адже воно має суттєве значення для розкриття сутності предмету дослідження.

3. Дещо поза межами предмету дисертаційного дослідження є виокремлення у підрозділі 2.5 роботи особливостей процедури застосування заходів адміністративної відповідальності до судді за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень, оскільки основна увага в дослідженні, виходячи з його предмету, має стосуватись заходів запобігання корупційним проявам в діяльності судді.

4. Автор зазначає, що емпіричну базу дослідження становлять показники ефективності діяльності уповноважених суб'єктів у сфері запобігання та протидії корупційним проявам, які визначалися на основі статистичних та аналітичних даних діяльності за 2020–2024 роки, а також судова практика діяльності Вищого антикорупційного суду України з

розгляду справ стосовно оскарження дій, рішень чи бездіяльності уповноважених суб'єктів у сфері запобігання та протидії корупції.

З урахуванням цього доцільно було б і в тексті автореферату дисертації навести окремі приклади показників ефективності діяльності уповноважених суб'єктів у сфері запобігання та протидії корупційним проявам в діяльності суддів.

Разом з тим слід зазначити, що висловлені зауваження не впливають на позитивну оцінку виконаної роботи і викликані скоріше наявністю новаторських ідей, а також складністю обраного предмету наукового аналізу.

На підставі викладеного, слід резюмувати, що дисертація «Корупційні ризики в діяльності судді та їх запобіжники: адміністративно-правове дослідження» є завершеною самостійною працею, в якій отримано ряд нових науково обґрунтованих теоретичних результатів, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що полягає у розкритті сутності запобіжних заходів недопущення корупційних ризиків в діяльності судді та порядку їх застосування. Вона відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 року № 567 щодо кандидатських дисертацій, а її автор – Макаров Микола Олексійович - заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

**Офіційний опонент
завідувач кафедри
адміністративної діяльності ННІ № 3
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Олена ДЖАФАРОВА